

Plötsligt händer det!

Under många år har det låga antalet vildfödda ungar i svenska fjällgåspopulationen varit ett orosmoment för projektet. Oron har funnits där trots att vi vetat att populationen består av en stor andel unga fåglar som ännu inte nått den ålder då de brukar häcka. Men likväl, har vi inför varje sommar haft hopp om ett lyckat häckningsår, något som oftast grusats när räkningar under hösten visat på få ungfåglar. Men under sommaren 2021 hittades inte mindre än sex eller möjligen sju kullar med små dunungar under fältarbete i kärnområdet i Arjeplogsfjällen.

Det var därför med extra mycket spänning alla inom Projektet väntade på räkningarna under hösten. Tidigare år har den absoluta merparten av familjegrupper besökt Hudiksvall på sin väg söderut. Med växande oro kunde rapporterna följas under augusti - det sågs bara en familjegrupp på denna plats. Kan häckningarna ha misslyckats i ett sent skede?

Tack vare att vi i år satt på en sändare på en utsättningsfågel i kärnområdet kunde vi få ut lokala skådare till ett område söder om Sundsvall där denna fågel landade i slutet av augusti. Till allas förtjusning visade det sig att gruppen bestod av 26-27 fjällgäss men flocken visade sig svårjobbade och rörlig. Flera av projektets volontärer besöker området och bilden klarnar något efter några dagar. I gruppen finns 15 unga fjällgäss och dessa består av en blandning av vilda ungar och utsättningsfåglar, totalt 11 äldre (2K+) fjällgäss ingår också i flocken. Sändarfågeln flyger kort därefter till Hjälstaviken mellan Uppsala och Enköping och ansluter till de andra fjällgässen där.

Vid Hjälstaviken läggs många dagar i fält för att försöka räkna in fjällgässen och läsa av färgringar. Det bör nämnas att Hjälstaviken hyser stora flockar av grågäss, vitkindade gäss och sädgäss under denna årstid och totalantalet gäss överskrider 30 000 fåglar som väljer att tillbringa dagen i sjön. Det är med andra ord många och stora gåsflockar som kan dölja en mindre grupp av fjällgäss. Men likväl gav dessa räkningar ett minimiantal på 87 fjällgäss under en av dagarna. Vid ett tillfälle kunde 66 fåglar åldersbestämmas och 27 var årsungar, men det gick inte att avgöra hur många av dessa som är utsättningsfåglar från året eller är vildfödda. Under hösten fortsätter kartläggningen men ett antal pusselbitar saknas fortfarande för att ge en helt klar bild av fjällgåsåret 2021. Men utifrån kunskapsläget i skrivandets stund kan sägas att 2021 är det bästa häckningsåret för den svenska fjällgåspopulationen sedan 2012 och det ligger nära till hands att använda ord som genombrottsår. Plötsligt händer det!

Det nya utsättningsområdet

I Gällivarefjällen testades utsättningar under 2020 och detta upprepades 2021. I området sågs tre fjällgäss under försäsong. På en av dessa fåglar kunde ringkombinationen läsas av och överraskande nog visade sig denna fågel vara släppt i kärnområdet i Arjeplogsfjällen 2020. Vi har genom åren som präglats av många märkta fjällgäss lärt oss att det sällan är som vi förväntat oss med dessa gäss. Det sågs sedan fjällgäss till och från under sommaren men troligen var det samma lilla flock som tillbringade sommaren och ruggade i området.

Utsättningar 2021

På samma sätt som under 2020 skedde utsläpp av uppfödda fjällgäss 2021 både i Arjeplogsfjällen och Gällivarefjällen. I kärnområdet i Arjeplogsfjällen sattes 26 individer ut den 2 juli, fyra av dessa 2K-fåglar, dvs. födda 2020, och dessa fördelades på två hägn. En av årsungarna försågs med sändare som delfinansierats med generöst bidrag från Ljusdals Naturskyddsförening.

I det nya området beläget i Gällivarefjällen anlände nio av fåglar från Nordens Ark och 14 från Öster Malma. 14 av fåglarna var 1K-fåglar, dvs. ungar födda i år, övriga nio var 2K-fåglar.

Tack vare generöst ekonomiskt stöd från Vattenfall AB var det även möjligt att förse tio av dessa fåglar med en ny modell av satellitsändare. Detta kommer att avsevärt förbättra möjligheterna att följa fåglarnas rörelser i området efter utsläppet. Men framför allt kommer viktig information om fåglarnas flyttvägar, rastplatser och vintervisten att kunna inhämtas.

All planering och genomförande med utsättningen har skett i samarbete med den berörda samebyn, vars medlemmar visat stor förståelse och intresse för projektets arbete med fjällgässen. Flera av samebyns medlemmar deltog även aktivt i själva utsättningen.

Fem av de tio sändarfåglarna kunde följas under hösten. Dessa sändare skickar sin data via GSM-nätet och tyvärr visade det sig att vi underskattat GSM-täckningen i det nya utsläppsområdet. En sändare hittades bland resterna av en död fåglar av en fiskare i området i september. I dagsläget är fortfarande fyra av sändarna spårlöst försvunna. De fem sändarfåglarna som lämnade området färdades i en flock på 13 fåglar som i skrivandets stund (december 2021) befinner sig ca 5 mil norr om det huvudsakliga övervintringsområdet i Nederländerna, dvs. de har hamnat helt rätt.

2021 går till historien som ett spännande år för projektet- kanske är detta ett årtal som kommer omtalas när projektet avslutas. Det är med tillförsikt vi ser framemot 2022- kommer utsättningsfåglarna i det nya området komma tillbaka, beror det höga antalet lyckade häckningar i kärnområdet på att populationens ålderssammansättning börjar bli gynnsam, kommer den höga dödligheten i kärnområdet fortsätta plåga populationen? Frågorna är många och även om allt skulle visa sig gå mot rätt håll så måste projektet planera för kommande utmaningar som kommer med ökande antal fjällgäss. Finns det rastplatser till stora flockar av fjällgäss, kommer de sprida sig till nya områden som saknar skydd osv? Naturvård är alltid ett komplext arbete och att jobba med fåglar som besöker många länder under ett år gör det inte lättare. Men arbetet inom projektet har stort stöd av många utmed hela flyttvägen och med 2021 års resultat känns det som att fjällgäsen har medvind.